

J. V. FOIX

POEMES DE PEDRA

A cura de Joan R. Veny-Mesquida

Fotografies de Lourdes Jansana

Philologica, 2

PUNCTUM & AULA MÀRIUS TORRES

Lleida, 2006

PRESENTACIÓ

Els *poemes de pedra* publicats en aquest volum, amb tots els problemes que això suposa, m'han remogut l'olla obscura dels records. Els anys 50, Foix solia convidar, cada estiu, un dels seus joves amics a visitar-lo al Port de la Selva, on s'acabava d'instal·lar en una vella casa de pescadors. En un dels fulls del meu dietari, que he conservat per atzar i que porta la data del 28-VIII-1957, vaig anotar: «Com cada any, en Foix m'ha convidat a passar uns dies al Port. “En Tàpies, en Cuixart, en Brossa i en Manent ja han pujat. Ara us toca a vós.” Aquest cop, no sols he acceptat, sinó que, a més, deixant volar la fantasia, hem projectat, per a finals d'any, un viatge a París, on no he estat mai». El viatge a París, no el vam fer, però, en canvi, aquell estiu, vaig passar uns dies al Port. Recordo, ni que sigui mig a les palpentes, l'anar i venir d'una platja on tothom exercia, si no d'amic, de conegut. L'ordre i la discreció de na Gaudiosa. En Quimet i la barca del poeta. Les passejades pel Port i els seus voltants, el Cafè de la Marina i en Luard... I recordo, sobretot, tres fets, sobre els quals he parlat i fins he escrit en més d'una ocasió. Primer fet: la frustrada visita a Dalí. «Anirem a Portlligat i us el presentaré», em va dir, «però amb una condició: si té gent, no entrarem. Un Dalí amb gent no és Dalí. O, almenys, no és el meu Dalí». Dissortadament, Foix, que va espigar, per una escletxa, l'interior de la casa, hi va advertir, o li va semblar advertir, moviments sospitosos i ho vam deixar córrer. I el que hauria pogut ser, per a mi, un tu a tu memorable es va convertir en un devessall d'històries, meitat enyoradisses, meitat condemnatòries. Segon fet: una nit de lluna a rebentar, tot passejant per la badia, vam veure en el fons d'unes aigües puríssimes, mogudes suaument per la brisa, unes algues d'un verd lluminós amb un guant vermell de goma, d'aquells que serveixen per als usos domèstics, al damunt, que algú havia llançat sense miraments i que havia caigut com havia caigut, desinflat i amb els dits oberts. I Foix, agafant-me per un braç i assenyalant-me el que, per a mi, no era sinó una composició banal, va exclamar: «Un Tanguy, un Tanguy, no el veieu?». I tercer fet: un dia, amb la barca del poeta, que custodiava en Quimet, vam anar, entre les dues llums del crepuscle, a una petita cala deserta, plena de pedres de totes les formes i de tots els negres possibles. O de tots els grisos possibles. «Si sabeu buscar», em va dir, «trobareu autèntiques escultures». I ens

TAULA

<i>Els poemes de pedra, l'escultura visual</i> <i>de J. V. Foix: la via perduda de l'objecte surrealista,</i> per RAMON SALVO TORRES	9
<i>Nota sobre l'edició,</i> per JOAN R. VENY-MESQUIDA	29
POEMES DE PEDRA	33
Vaixell del Nil	35
Abstracte. Rostre petrificat. Àrab	37
Victòria de Samotràcia	39
¿Serp?	41
Drac	43
Os petrificat	45
Sense títol	47
Parella dansant	49
Mussol	51
Sagrada Família	53
Algues	55
Trofeu de pedra	57
Flames	59
Sense títol	61
Cavallet	63
[Títol desconegut]	65
Rapte	67
Home de Cromanyó	69
Cap de felí	71
Roca foradada	73
Peix o monstre marí	75
[Títol desconegut]	77
Banyista ajagut a les roques	79
Sense títol	81

ELS POEMES DE PEDRA,
L'ESCULTURA VISUAL DE J. V. FOIX: LA VIA PERDUDA
DE L'OBJECTE SURREALISTA

1

1961 L'EXPOSICIÓ VINT POEMES DE PEDRA

El 1961, el mateix any en què és nomenat membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans i li és lliurada la Lletra d'Or per *Onze Nadals i un Cap d'Any*, sorprenentment, J. V. Foix, als seus seixanta-vuit anys, exposa per primera vegada,¹ entre els dies 6 i 12 de març i sota el lema de *Vint poemes de pedra*, un conjunt de «docena y media de piedras»² al Fòrum Vergés de Barcelona. Aquell mateix mes, el setmanari «Destino», dins la secció de Sempronio «La semana en libertad» publica l'entrevista: *J. V. Foix, las esculturas visuales y el escultor abstracto*, acompanyada d'una fotografia en la qual es poden veure quatre d'aquelles peces.³ En l'entrevista, Foix indicava que

¹ En vida del poeta les pedres només es van exposar una vegada; aquesta a què m'estic referint. Després de la seva mort la mostra més àmplia es va poder veure l'any 1994 en l'exposició *J. V. Foix, investigador en poesia i amic de les arts*, organitzada per la Fundació «La Caixa» i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, juntament amb la Fundació J. V. Foix, en commemoració del centenari del naixement del poeta, on es van exposar tretze peces. Totes elles van ser reproduïdes en el catàleg. La següent exposició en importància pel que fa a la quantitat de pedres exposades és *L'objecte surrealista a Espanya* que, quatre anys abans, el 1990, havia mostrat i inclòs en el seu catàleg *Vaixell del Nil, Sense títol* (núm. 7), *Mussol i Abstracte. Rostre petrificat. Àrab*. Quant a aquesta darrera peça, cal assenyalar que la seva posició original era, tal i com es reproduirà en aquest llibre, l'ho-

rizontal. Diferent, per tant, de la posició vertical en què ha estat exposada i reproduïda en les exposicions i els catàlegs citats anteriorment. D'altra banda, Carmen Sobrevila ha precisat que J. V. Foix tenia aquesta peça a l'entrada de la casa de Port de la Selva i que al Nadal, a la concavitat, col·locava el pessebre. Pel que fa a les precisions sobre la forma original d'algunes peces i els criteris aplicats per a la seva determinació, vegeu la nota 30.

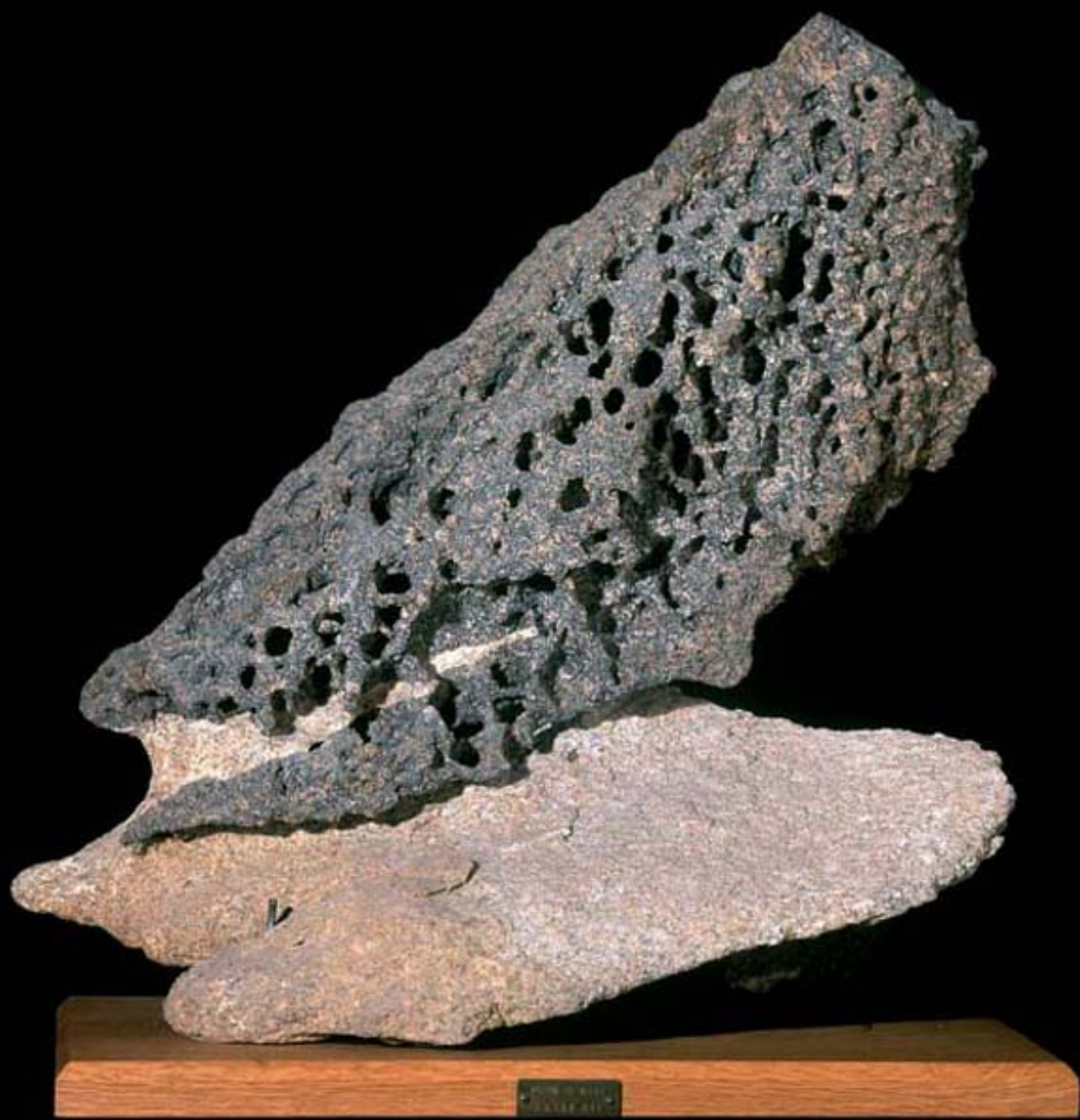
² Sempronio, *J. V. Foix, las esculturas visuales y el escultor abstracto*, «Destino», núm. 1232 (18 març 1961), p. 47.

³ Vegeu-ne una reproducció a l'Apèndix 1 d'aquest volum. El peu de la fotografia explícita: «¿Maquetas de esculturas para los jardines de la ciudad? No. Esculturas visuales coleccionadas por el poeta Foix». De les quatre peces que apareixen a la fotografia, una és *Sagrada Fa-*

NOTA SOBRE L'EDICIÓ

La present edició recull els dinou *poemes de pedra* de J. V. Foix que actualment es conserven a la Fundació que porta el seu nom, i els cinc que se sap que havien anat a parar a mans d'alguns seus bons amics. En total, doncs, vint-i-quatre pedres que en algun moment van constituir la col·lecció particular del poeta. Pel seu origen i sentit, similars als de les pedres, i amb la intenció d'aplegar en un sol volum l'obra de creació no escrita de Foix, també s'hi han incorporat els sis *objets trouvés* que el poeta va aplegar i conservar, i que actualment custodia també la Fundació J. V. Foix. L'avinentesa d'aquesta publicació ha fet considerar l'oportunitat d'incorporar també, en apèndixs, tres tipus de materials relacionats amb aquesta mena de creació del poeta: en primer lloc, les reproduccions de tres pedres que a hores d'ara no s'han pogut localitzar, —dues de les quatre que apareixen en la fotografia publicada a «Destino» el 1961 amb motiu de l'exposició al Fòrum Vergés i una altra, amb el número 18 de la catalogació feta per la Fundació, de la qual hi ha fotografia feta a càrrec de la mateixa Fundació el 1993, que formava part d'una col·lecció particular i que s'ha perdut recentment—; en segon lloc, dues fotografies, fetes amb intervenció directa o indirecta de Foix, que reproduïen figuracions lítiques de la natura que van cridar la seva atenció i que, en no poder disposar-les sobre una peanya, com les altres, va voler immortalitzar a través de la càmera; finalment, les fotografies de tres pedres d'aquesta col·lecció amb disposicions o composicions diferents a les actuals.

De les paraules del paràgraf anterior s'infereixen dues precisions que afecten o poden afectar en diversos sentits aquests materials. Pel que fa a la seva «quantitat», remarquem que es reproduïen aquí totes les pedres *conegudes*: per bé que no n'hi ha constància i que és poc probable, no es descarta la possibilitat que algun dia aparegui alguna altra pedra actualment no inventariada. Quant a la seva «qualitat», val a dir que se sap que el poeta va modificar alguna d'aquestes pedres al llarg del temps: hi ha constància documental, per exemple, que la número 7, en el seu estat actual, constitueix la unió d'una pedra amb una morca que en un primer estadi era diferent a l'actual. D'altra banda, de cara a l'exposició de 1993, la Fundació J. V. Foix va encarregar a Miquel Morera i Darbra la substitució de les peanyes antigues (que havia elaborat i ensamblat el seu pare, Lluís Morera i Arguyol,

Os petrificat
[Poema de pedra número 6]
25 × 27 × 12 cm
Fundació J. V. Foix

El mateix Poema número 6 amb una altra il·luminació.

